

Panoramafoto's

uit het archief van fotobureau Het Zuiden

E.C. van Berge Henegouwen*

Al meer dan veertig jaar is aan de Schapenmarkt fotozaak Het Zuiden gevestigd. Het bedrijf bestaat echter al veel langer. In 1927 is F. Moussault in de Hinthamerstraat Foto- en Persbureau Het Zuiden begonnen. Met een team van fotografen werden niet alleen bruids- en familiefoto's gemaakt maar ook opnamen van belangrijke gebeurtenissen in het hele land. Onder andere de oorlogsverwoestingen bij de kousenfabriek van Jansen - De Wit

Rond 1936 schafte Foto- en Persbureau *Het Zuiden* een (Kodak-) panoramacamera aan. Tot 1955, met een onderbreking in de oorlog, heeft het bedrijf daarmee veelvuldig panorama- en groepsfoto's gemaakt. Van de Jamboree in 1937 in Vogelenzang tot het vliegveld De Waalhaven in Rotterdam of een panoramafoto van de Waalbrug in Nij-

in Schijndel; de installatie van mgr. De Jong als kardinaal in Utrecht en de bouw van een schip bij scheepswerf Verolme in Heusden. Maar ook het bezoek van koningin Wilhelmina aan Parijs in de jaren dertig van de vorige eeuw heeft Het Zuiden op de gevoelige plaat vastgelegd.

Tot 1945 werden de opnames meestal met glasnegatieven gemaakt, daarna met de (nu nog bekende) rolfilm.

Ook zijn er veel groepsfoto's gemaakt, bijvoorbeeld een foto van de dames bij de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek in Oosterhout ter gelegenheid van het vijftienvigjarig jubileum (25-02-1938) of een foto van het volle bordes van het stadhuis van Breda tijdens het defilé bij het afscheid van Burgemeester van Sonsbeek.

De Bossche Broek gezien vanaf de Zuidwal (links) ter hoogte van Bastion Oranje. Een opname uit ca. 1948.
(Foto: Stadsarchief, collectie Het Zuiden)

In 1938, de Koninklijke Marechaussee bestond 120 jaar, poseerden marechaussees voor hun kazerne aan de Vughterweg.
(Foto: Stadsarchief, collectie Het Zuiden)

Voor zover bekend heeft *Het Zuiden* alleen al in 's-Hertogenbosch zo'n 40 panoramafoto's gemaakt. Die variëren van een grote groep leerlingen van de ambachtsschool aan het Duhamelplein, marechaussees voor hun kazerne tot een groepsfoto op de binnenplaats van het politiebureau aan de Orthenstraat bij gelegenheid van het 25-jarig jubileum van commissaris J.H. Staal. Al deze negatieven zijn in het bezit van het Stadsarchief met uitzondering van de bekende panoramafoto van de Markt zoals die nog in de etalage van *Het Zuiden* hangt. Doordat het meeste filmmateriaal in de oorlog vernield is, heeft men na de oorlog nog slechts een beperkt aantal opnamen kunnen maken. In 1955 was dit bijzondere filmmateriaal gewoon op en leverde de fabrikant geen nieuwe films meer.¹ Een panoramafoto is een foto waarvan de breedte vele malen groter is dan de hoogte. Deze term is echter niet helemaal juist gekozen, omdat de meeste foto's geen afbeeldingen zijn van een panorama in de ware zin van het woord. Een panorama beslaat immers meestal een afbeelding van 360 graden. Vergelijk het bekende Panorama Mesdag in Den Haag dat zowel het dorp als de zee bij Scheveningen verbeeldt. Een betere term is 'breedbeeldfotografie', maar dat begrip is nauwelijks ingeburgerd.

De zogenoemde panoramafoto's zijn gemaakt met een speciale panorama- of circulinecamera. Dat is een toestel waarbij de lens tijdens het belichten langzaam draait. Door een nauwe, met het objectief mee draaiende spleet, wordt telkens dat stukje van de film belicht dat in het verlengde van de lens ligt. De film is opgesteld volgens een

cilinderwand, waarvan de as samenvalt met de draaiingsas. Men bereikt hiermee dat de foto overal even scherp is en dat ook de vormen aan de kant in tegenstelling tot een groothoeklens, niet vertekend zijn.

De negatieffilms die *Het Zuiden* gebruikte, zijn alle 25 cm hoog en ongeveer 1 meter lang. Het langste negatief is 227 cm. Dus niet alleen de camera bewoog maar in het toestel bewoog de negatieffilm mee. Vaak werden twee foto's gemaakt. Eén bijvoorbeeld door een draaiing naar rechts en daarna één door een draaiing naar links. Van elk onderwerp bestaan meestal twee enigszins verschillende panorama-negatieven.

Behalve met de beschreven draaiende panoramacamera kan men ook panoramafoto's maken met een normale camera, maar dan voorzien van een panoramakop, waarmee drie opnames worden gemaakt die later aan elkaar worden gemonteerd. Dat kan ook met een 'super groothoek objectief' (fish-eye) dat een lens heeft met een hoek van meer dan 100 graden.

* E.C. van Berge Henegouwen, werkzaam bij het Stadsarchief, is cultuurwetenschapper

Noot

- ¹ De camera van *Het Zuiden* is terechtgekomen bij de heer Van den Akker die met ander filmmateriaal nog steeds panoramafoto's maakt. Om de negatieven af te drukken heeft hij een nieuw procédé ontwikkeld. Hij belicht het lichtgevoelig materiaal op ongeveer dezelfde wijze zoals het negatief gemaakt wordt.